

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВИТРАТ СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ORGANIZING THE ACCOUNTING OF SOCIALLY-ORIENTED ACTIVITY EXPENSES

У статті розглянуто особливості організації обліку витрат соціально-орієнтованої діяльності як нового виду. Надано визначення поняттю «політика соціально-орієнтованої діяльності». Досліджено найбільш важливі складові та основні принципи організації бухгалтерського обліку. Надано практичні рекомендації щодо удосконалення організації обліку витрат соціально-орієнтованої діяльності суб'єктів господарювання.
Ключові слова: організація бухгалтерського обліку, облікова політика, політика соціально-орієнтованої діяльності.

организации бухгалтерского учета. Даны практические рекомендации по совершенствованию организации учета расходов социально-ориентированной деятельности субъектов хозяйствования.
Ключевые слова: организация бухгалтерского учета, учетная политика, политика социально-ориентированной деятельности.

The article deals with the peculiarities of organizing the accounting of socially-oriented activity expenses as a new type. The definition of "socially-oriented activity policy" is given. The most important components and basic principles of accounting organization are investigated. Practical recommendations for improving the organization of accounting of expenditures for socially-oriented activities of business entities are given.

Key words: organization of accounting, accounting policy, socially-oriented activity policy.

УДК 657

Галак К.І.

аспірант кафедри обліку та оподаткування

Київський національний торговельно-економічний університет

В статье рассмотрены особенности организации учета расходов социально-ориентированной деятельности, как нового вида. Дано определение понятию «политика социально-ориентированной деятельности». Исследовано наиболее важные составляющие и основные принципы

Постановка проблеми. Управління витратами є ключовим чинником у забезпеченні ефективного розвитку суб'єкта господарювання. Якість організації обліку витрат соціально-орієнтованої діяльності не можна недооцінювати, тому що соціально-орієнтована діяльність розвивається, і в сучасному світі відіграє важливу роль у розвитку та фінансовому стані суб'єктів господарювання.

Вчасне забезпечення достовірними даними суб'єктів господарювання потребує великого обсягу даних, їх структуризації, які необхідні для управління економічними процесами, що не можливе без належної організації обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику організації обліку витрат соціально-орієнтованої діяльності, в контексті соціальних і екологічних витрат, висвітлюють праці вчених як один з найважливіших і перспективних моментів у її розвитку. Наукові дослідження у сфері організації обліку висвітлено у працях вчених, які зробили внесок у теоретичні та методологічні аспекти обліку як загалом, так і цього виду діяльності: Бондаренко Н.М. [1], Лень В.С. [2], Івахненко С.В. [3], Савченко О. Ф. [4], Стрибулевич Т.О. [8] та ін.

Наукові дослідження показують, що окрім недостатніх фінансових можливостей, однією з основних проблем на практиці є відсутність чіткого розуміння напрямів розвитку соціально-орієнтованої діяльності суб'єктів господарювання, що стри-

мує її розвиток. Це має стати поштовхом для розробки та використання удосконаленої організації обліку та програми розвитку і підтримки соціально-орієнтованої діяльності, імплементації в практику управління сучасних концепцій менеджменту зі сторони суб'єктів господарювання і держави.

Сучасні науковці визнають той факт, що своєчасне подання достовірної і в повному обсязі інформації про витрати соціально-орієнтованої діяльності не можливе без якісної організації бухгалтерського обліку.

У зв'язку з цим організація обліку витрат соціально-орієнтованої діяльності розглядається нами, як одна з необхідних основ розвитку концепції соціальної відповідальності, що відповідає сучасним світовим вимогам.

Постановка завдання. Метою дослідження є формування особливостей та підходу щодо організації бухгалтерського обліку витрат соціально-орієнтованої діяльності, як складової облікової політики суб'єкта господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Безумовним є твердження, що передумовою якісного обліку та прийняття ефективних управлінських рішень по кожному об'єкту, зокрема, процесу бухгалтерського обліку витрат соціально-орієнтованої діяльності суб'єкта господарювання є належна організація обліку.

Бухгалтерський облік призначений забезпечувати інформацією внутрішніх і зовнішніх користува-

чів з метою здійснення ефективного й оперативного управління суб'єктом господарювання [1, с. 10].

Облік повинен вирішувати поставлені завдання, і відповідно бути організований згідно вимог чинного законодавства та умов суб'єкта господарювання індивідуально. Організація обліку є одним з найвідповідальніших етапів створення суб'єкта господарювання та успіху в його діяльності, тому без належної організації бухгалтерського обліку неможливо досягти позитивних результатів.

Єдиного визначення поняття «організація бухгалтерського обліку» не існує, його трактують по-різному, намагаючись розглянути з різних сторін і завдань.

Так В.С. Лень під «організацією бухгалтерського обліку» розуміє «сукупність дій зі створення цілісної системи бухгалтерського обліку, підтримання і підвищення її організованості, функціонування якої спрямоване на забезпечення інформаційних потреб користувачів облікової інформації, включаючи вибір форм організації та формування матеріального й інформаційного забезпечення облікового процесу» [2, с. 6].

С.В. Івахненко поділив визначення організації бухгалтерського обліку на три групи. До першої групи він відніс тлумачення організації бухгалтерського обліку як побудови системи обліку, до другої – визначення, у яких використовується системний підхід до організації обліку як важливої функції управління, до третьої – визначення організації обліку, як управління обліковим персоналом [3, с. 114-118].

З цього можна висловити думку, що метою організації обліку є ефективне виконання ним інформаційних і контрольних функцій. Виходячи із мети організації обліку, можемо виділити її основні завдання. Наведені завдання стосуються будь-якого об'єкту обліку та є загальними для всіх об'єктів, але залежно від їхніх особливостей можуть мати індивідуальний характер. Наведемо перелік завдань які, на нашу думку, стосуються організації обліку витрат соціально-орієнтованої діяльності суб'єктів господарювання:

- упорядкування облікового процесу, додати йому планомірний (послідовність дій) і цілеспрямований характер;

- своєчасне, повне, достовірне та безперервне відображення всіх фактів господарської діяльності, які були здійснені суб'єктом господарювання;

- забезпечення ефективності обліку на основі раціонального

- документообігу, автоматизації, впровадження прогресивних форм і методів обліку;

- формування облікової політики суб'єкта господарювання як в цілому, так і в частині обліку витрат соціально-орієнтованої діяльності, враховуючи потреби усіх груп заінтересованих сторін.

Від вирішення цих завдань залежить якість і раціональність організації та методики бухгалтерського обліку.

Савченко О. Ф., Дацій О. І., Байда А. О., Зима Г. І. у спільному дослідженні [4, с. 16] виділяють елементи організації обліку витрат, низка яких, на нашу думку, є важливими для організації обліку витрат соціально-орієнтованої діяльності суб'єктів господарювання:

1. У частині техніки ведення бухгалтерського обліку:

- первинні документи, облікові реєстри, порядок документообігу;

- робочий план рахунків з виділенням аналітичних рахунків;

- програмне забезпечення обліку;

- терміни надання та користувачі внутрішньої звітності:

2. У частині методичного забезпечення бухгалтерського обліку:

- порядок визнання, оцінки, включення витрат до собівартості.

Ведення синтетичного та аналітичного обліку витрат повинно ґрунтуватися на галузевих особливостях та специфіці діяльності конкретного суб'єкта господарювання.

Бондаренко Н.М виділяє основні принципи організації бухгалтерського обліку: цілісність, всебічність, динамічність, пропорційність, адаптивність [1, с. 10]. При цьому зазначається, що слід чітко розділяти принципи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності та принципи організації обліку на підприємстві.

Найбільш узагальнюючим принципом організації обліку є принцип цілісності. Відповідно до нього облік необхідно вести як єдине явище з урахуванням всіх об'єктів організації і всіх складових виробництва. Принцип цілісності показує, що будь-який суб'єкт господарювання є єдиним цілим, усі його підрозділи в тій чи іншій мірі мають взаємозв'язок, який є важливим для досягнення мети.

Згідно з принципом всебічності при побудові обліку необхідно врахувати всі внутрішні зв'язки і відносини, що існують в кожній господарській системі. Результати діяльності залежать від підсумків кожного структурного підрозділу, тому, суб'єкт господарювання треба розглядати як єдине ціле. Це підтверджує взаємодоповнення принципів цілісності і всебічності.

Крім цього для будь-якого суб'єкта господарювання важливо детально продумати аналітичний облік, що забезпечить інформаційні потреби керівництва різного рівня, підвищить якість управлінських рішень.

У наш час економічна ситуація в Україні і світі в цілому та відповідно суб'єктів господарювання постійно змінюється, тому система організації обліку повинна бути мобільною, гнучкою, постійно удоско-

налюватись. Саме це передбачає принцип динамічності, що дозволяє суб'єктам господарювання працювати при динамічних змінах в економіці.

Принцип пропорційності передбачає однаковий розподіл роботи в обліковому процесі між трьома його складовими: організація обліку, контроль і аналіз діяльності суб'єктів господарювання.

Суб'єктами організації обліку є керівництво суб'єкта господарювання, головний бухгалтер. Об'єктом організації бухгалтерського обліку є обліковий процес, організаційне, інформаційне, технічне забезпечення обліку, тобто система бухгалтерського обліку.

Організація обліку повинна враховувати організаційну структуру суб'єкта господарювання, зокрема, відділу бухгалтерії. Необхідно знати кількість бухгалтерів, що працює, і які функції покладанні на кожного з них. Крім того треба враховувати: посаду фінансового директора, чисельність працівників, форму власності, вид економічної діяльності, систему оподаткування, рівень забезпеченості кваліфікованими бухгалтерами, інформаційні потреби керівництва для обґрунтування управлінських рішень тощо. Це дозволить краще розподілити функціональні обов'язки кожного з бухгалтерів і утворити кращий зв'язок бухгалтерії з іншими структурними підрозділами задля ефективної передачі необхідної інформації щодо діяльності суб'єкта господарювання в межах компетенції кожного працівника та високої якості облікової інформації, що підвищить економічні позиції суб'єкта господарювання в цілому.

Важливу роль для ефективної організації обліку відіграє облікова політика суб'єкта господарювання. Вона відображена в Наказі про облікову політику. Однакове визначення облікової політики розкрито в Законі України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [5] та Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», де зазначено, що це «сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання і подання фінансової звітності» [6].

Зазначимо, що згідно з п. 5 ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» підприємство самостійно визначає свою облікову політику, відобразивши її у відповідному наказі [5]. Крім цього, обирає форму бухгалтерського обліку як певну систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них з додержанням єдиних засад, встановлених цим Законом, та з урахуванням особливостей своєї діяльності і технології обробки облікових даних; розробляє систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій, визначає права працівників на підписання бух-

галтерських документів; затверджує правила документообігу і технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і реєстрів аналітичного обліку. З цього бачимо, що практично суб'єктам господарювання надана можливість самостійно займатись питанням організації бухгалтерського обліку.

Слід зазначити, що метою облікової політики є затвердження методів та способів ведення обліку, які вибрані для досягнення основної мети облікової політики та бухгалтерського обліку, а саме: забезпечення достовірною інформацією про фінансовий стан, результати діяльності для користувачів звітності, на основі якої прийматимуться управлінські рішення. Таким чином, можна вважати, що ефективна та раціональна організація обліку розпочинається з формування облікової політики суб'єкта господарювання.

Питання організації обліку витрат соціально-орієнтованої діяльності суб'єктів господарювання, порядок їх відображення в обліковій політиці потребує чіткого визначення, оскільки суб'єкт здійснює або має намір здійснювати соціально-орієнтовану діяльність. Необхідно зазначити, що соціально-орієнтована діяльність є однією з пріоритетних для сучасних суб'єктів господарювання, проте, здійснюється в міру їхніх фінансових можливостей.

Перш за все, на нашу думку, при формуванні Наказу про облікову політику необхідно впровадити пункт «Соціально-орієнтована діяльність». При цьому треба враховувати інтереси усіх зацікавлених сторін (власників суб'єкта господарювання, працівників, контрагентів, суспільства, держави в цілому).

У цьому пункті має визначитися політика соціально-орієнтованої діяльності, тобто мета, завдання і методи її здійснення.

У даному пункті облікової політики треба дати визначення поняттям «соціально-орієнтована діяльність» та «витрати соціально-орієнтованої діяльності». Запропоновані нами визначення можуть слугувати зразком цих понять [7, с. 142].

Далі пропонується надати розроблене нами визначення поняттю «*політика соціально-орієнтованої діяльності*», що допоможе розкрити мету здійснення соціально-орієнтованої діяльності суб'єктом господарювання, у наступному трактуванні: «*Політика соціально-орієнтованої діяльності – система методів, підходів і заходів в обліку та менеджменті суб'єкта господарювання, що здійснюються для підтримки концепції соціальної відповідальності*». З наданого нами визначення бачимо, що політика соціально-орієнтованої діяльності стосується не лише обліку а й усього персоналу, зокрема, кожного менеджера, оскільки суб'єкт господарювання нами розглядається, як єдине ціле, де усі працівники взаємопов'язані

і важливі для досягнення суб'єктом своїх цілей. Саме тому нами було зазначено, що організація обліку повинна враховувати і організаційну структуру суб'єкта господарювання.

Соціально-орієнтована діяльність повинна відштовхуватися від фінансових можливостей суб'єкта господарювання, що повинно бути вказаним в обліковій політиці.

Окрім Наказу про облікову політику, треба зупинитися на внутрішніх розпорядчих документах. Це можуть бути Положення про соціальну політику суб'єкта господарювання, преміювання, Трудовий договір, штатний розпис [8, с. 66]. На нашу думку, в цих документах варто вказувати, що суб'єкт господарювання в особі керівника і кожен працівник зобов'язуються дотримуватися принципів концепції соціальної відповідальності.

Згадуючи організаційну структуру суб'єкта господарювання, під час організації обліку, зокрема, витрат соціально-орієнтованої діяльності, необхідно враховувати усі центри відповідальності. Це важливо для ефективного обміну інформацією між усіма підрозділами.

У даному випадку, під ефективним обміном інформацією, ми розуміємо швидкість, вчасність обробки і точність отриманої/переданої інформації між підрозділами (центрами відповідальності) суб'єкта господарювання при мінімальних на це затратах.

На нашу думку, для вчасного отримання інформації необхідно мінімум один раз на рік (на початку звітного року) переглядати, удосконалювати Графік документообігу.

Графік документообігу призначений для прискорення руху документів. Документообіг є обов'язковим для всіх працівників, має бути швидким, враховуючи складність господарської операції та структуру суб'єкта господарювання, тоді він буде ефективнішим, і користувачі зможуть вчасно отримати інформацію для прийняття рішень.

У наш час активно використовуються і функціонують Інтернет сервіси, які дозволяють перенести комп'ютеризації бухгалтерського обліку з власних розрахункових потужностей на «хмарні».

Застосування хмарних технологій у бухгалтерському обліку передбачає формування та використання облікової інформації за вимогою бухгалтера з будь-якого місця планети, з будь-якого комп'ютера чи навіть мобільного телефону. Це дозволяє не купувати додаткове апаратне та програмне забезпечення (пакет офісних програм, бізнес-програми тощо) [9].

Крім віддаленого доступу до своїх даних, хмарні технології надають можливість безпечно зберігати облікову інформацію з постійним і швидким доступом до неї.

Правильність накопичення, узагальнення та збереження інформації про витрати соціально-

орієнтованої діяльності є не менш важливими для якісної організації обліку. Відповідальність за це покладена на кожного працівника, особливо на головного бухгалтера та керівника, який повинен контролювати цей процес.

Одним із елементів накопичення та збереження інформації є її електронне та фізичне архівування.

Безумовно після кожного звітного періоду дані обліку необхідно архівувати в бухгалтерській комп'ютерній програмі або жорсткому диску комп'ютера чи електронному носії, враховуючи безпеку інформації, до якої завжди треба серйозно ставитися і ніколи не нехтувати.

Завершальним етапом руху документів є їх передача в архів, де вони зберігаються протягом терміну передбаченого окремому документу згідно із Наказом Головного архівного управління при кабінеті міністрів України № 41 від 20.07.1998 року [10]. Цим нормативно-правовим актом встановлений перелік документів, що створюються в управлінській діяльності, терміни їх зберігання у суб'єктах господарювання і спеціальних архівах та порядок ліквідації (знищення) після закінчення цього терміну, за умови, що документи не мають державної цінності.

У зв'язку з тим, що певний час документи зберігаються у центрах відповідальності можна виділити поточний і постійний види архіву.

Поточний архів бухгалтерії необхідний для зберігання документів одного – трьох попередніх за звітним роком. Він передбачає зберігання документів у канцелярських папках та спеціальних закритих шафах. Це зумовлено тим, що є потреба звертатися до цих документів протягом звітного періоду.

Кожен суб'єкт господарювання повинен мати спеціально обладнане приміщення призначене для зберігання як бухгалтерської документації, так і інших підрозділів.

Центрами відповідальності за формування та зберігання інформації про витрати соціально-орієнтованої діяльності є бухгалтерія (зокрема, бухгалтера з обліку витрат, оплати праці та головний бухгалтер), менеджер (управитель) із соціальної та корпоративної відповідальності, архіваріус. В українському класифікаторі професій під кодом «1496» записана посада «Менеджер (управитель) із соціальної та корпоративної відповідальності». Ця посада як в Україні, так і у світі порівняно нова, але вже передбачена у штатних розписах багатьох суб'єктів господарювання.

Під час розробки та затвердження організації бухгалтерського обліку треба встановити зв'язки між різними етапами роботи з певними видами документів (видом інформації) в господарській діяльності суб'єкта господарювання, простежити послідовність та зміст такої роботи. Цю можливість може надати операграма.

Хоч цей організаційний документ регламентує процес опрацювання вхідних або вихідних документів, у нашому випадку він допоможе відобразити рух інформації про здійснення соціально-орієнтованої діяльності між центрами відповідальності. Графічне відображення руху інформації може видозмінюватись, деталізуватись залежно від потреби та організаційної структури суб'єкта господарювання.

За допомогою оперограми відобразимо процес формування, обробки та руху інформації про здійснення соціально-орієнтованої діяльності (див. табл. 1).

У даній оперограмі відображено рух інформації з основними центрами відповідальності, які пов'язані з обліковою інформацією про витрати соціально-орієнтованої діяльності суб'єктів господарювання. Це перш за все:

- керівництво, яке затверджує усі напрями діяльності суб'єкта;
- бухгалтерія, яка веде облік та формує фінансову звітність;
- менеджер із соціальної та корпоративної відповідальності, який втілює в життя усі проекти і формує та публікує не фінансовий Звіт про корпоративну соціальну відповідальність;
- інші підрозділи, які пов'язані з цим і можуть подавати свої ідеї;
- архіваріус, який приймає документи на зберігання в архів.

Як вже зазначалося, Наказ про облікову політику є важливим чинником для якісної, раціональ-

ної організації обліку, без нього не буде чіткого розуміння у веденні обліку, саме тому в нашій оперограмі цей момент вказаний у першу чергу.

Усі подані та затверджені проекти (ідеї) з розвитку соціально-орієнтованої діяльності повинні відштовхуватись від фінансових можливостей суб'єкта господарювання.

Соціально-орієнтована діяльність передбачає, що бухгалтерія користуватиметься документацією створеною менеджером із соціальної та корпоративної відповідальності, який подаватиме усі необхідні документи по закупівлях чи наданню послуг (виконанню робіт), які були замовлені для реалізації проектів.

Висновки з проведеного дослідження. У результаті проведеного дослідження нами встановлено, що, розглядаючи питання організації бухгалтерського обліку, треба враховувати основні її принципи: цілісність, всебічність, динамічність, пропорційність, адаптивність. Організація обліку повинна враховувати організаційну структуру суб'єкта господарювання, зокрема відділу бухгалтерії.

Важливу роль для ефективної організації обліку відіграє облікова політика суб'єкта господарювання. Надані практичні рекомендації щодо врахування соціально-орієнтованої діяльності в обліковій політиці суб'єкта господарювання.

Надане визначення поняттю «політика соціально-орієнтованої діяльності», що на нашу думку допоможе розкрити мету здійснення соціально-

Таблиця 1

Оперограма формування, обробки та руху інформації про здійснення соціально-орієнтованої діяльності суб'єкта господарювання за центрами відповідальності

№ з/п	Назва роботи (етапу)	Виконавець				
		Керівництво	Бухгалтерія	Менеджер із соціальної та корпоративної відповідальності	Інші підрозділи	Архіваріус
1	Складання та формування Наказу про облікову політику	●	●	●		
2	Подача та затвердження проектів (ідей) з розвитку соціально-орієнтованої діяльності (соціальні, екологічні та інші) відштовхуючись від фінансових можливостей суб'єкта	●	●	●	●	
3	Формування документації в якій відслідковується інформація про соціально-орієнтовану діяльність		●	●		
4	Відображення інформації в фінансовій і нефінансовій звітності	●	●	●		
5	Оприлюднення Звіту про соціально-орієнтовану діяльність		●	●		
6	Передача документів до архіву					●

Джерело: Узагальнено, розроблено та адаптовано автором

орієнтованої діяльності суб'єктом господарювання.

За допомогою оперограми відображено процес формування, обробки та руху інформації про здійснення соціально-орієнтованої діяльності, для можливості встановити зв'язки між різними етапами роботи суб'єкта господарювання, простежити послідовність та зміст такої роботи.

Говорячи про значення взаємозв'язку між структурними підрозділами нами було зазначено зв'язок у роботі між бухгалтерією та менеджером (управителем) із соціальної та корпоративної відповідальності, яким не варто нехтувати задля ефективності у здійсненні соціально-орієнтованої діяльності.

На нашу думку, усі надані практичні рекомендації сприятимуть кращому управлінню соціально-орієнтованою діяльністю; формуванню особливостей та підходу щодо організації обліку витрат соціально-орієнтованої діяльності; вкажуть на важливу роль бухгалтерського обліку як чинника економічної стійкості суб'єкта господарювання та розвитку концепції соціальної відповідальності на практиці, що є метою нашого дослідження.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бондаренко Н.М. Теоретичні основи організації обліку на підприємстві. [Текст] / Н.М. Бондаренко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки – 2014 – № 4 с. 10-14. [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_04/03.pdf
2. Лень В.С. Організація бухгалтерського обліку – Навчальний посібник – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 696 с.

3. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку: історія, теорія, перспективи [наук. вид.] / С.В. Івахненко. – Житомир: АСА, 2011. – 416 с.

4. Савченко О. Ф. Екологічні витрати: проблеми права, обліку та оподаткування. [Текст] / О. Ф.Савченко, О. І. Дацій, А. О. Байда, Г. І. Зима. // Економіка та держава – 2015 – № 5 с. 11-19. [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2015/4.pdf

5. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» №996-XIV 16 липня 1999 року [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

7. Галак К.І. Теоретичні засади соціально-орієнтованої діяльності суб'єктів господарювання // Фаховий науково-виробничий журнал «Облік і фінанси АПК» / №3(73) 2016 с. 140-146. – [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.afj.org.ua/ua/article/415/>

8. Стрибулевич Т.О. Облік і аналіз соціальних витрат на підприємстві: управлінський аспект : дис. канд. екон. наук : 08.00.09 / Т. О. Стрибулевич; Київ. Нац. торг.-екон. ун-т. - К., 2012.

9. Павлюковець М. П. Теоретико-методологічні засади запровадження клауд-комп'ютерної форми обліку / М. П. Павлюковець // Облік і фінанси АПК : наук. – виробн. ж-л. – 2012. – № 1. – с. 149–151.

10. Наказ Головного архівного управління при кабінеті міністрів України № 41 від 20.07.1998 року. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0576-98>